

Спеціалізованій вченій раді
Д 17.127.04 у Класичному приватному університеті

ВІДГУК

офіційного опонента Бабаліч Вікторії Анатоліївни

на дисертаційне дослідження **Закусилової Тетяни Олександрівни**
«Формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер
у процесі фахової підготовки», представлене на здобуття наукового
ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертації. Дисертантка обрала для дослідження важливу педагогічну проблему, розробка якої в нинішніх умовах має як наукове так і практичне значення.

Реформа системи охорони здоров'я передбачає підготовку фахівців якісно нового рівня професіоналізму та компетентності, умілих досвідчених і мудрих організаторів охорони здоров'я. Тому Міністерство охорони здоров'я України наполягає на якісних змінах у системі медичної освіти заради підвищення ефективності навчання майбутніх медичних працівників. Відповідно навчання має бути спрямоване на здобуття практичних знань і вмінь, не відірваних від реалій практичної медицини. Практика показує, що найкращих показників можна досягнути впроваджуючи в навчальний процес інноваційні технології на засадах інтеграції медичної освіти, науки та належної клінічної практики, які забезпечать конкурентоспроможність та підвищення професіонального рівня майбутніх медичних сестер.

Зазначене вимагає вдосконалення фахової освіти медичних спеціалістів, створення умов для забезпечення формування їхнього професіоналізму та самовдосконалення на основі: Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту»; Указу Президента «Про Національну стратегію розвитку

освіти в Україні на період до 2021 р.», положення Міжгалузевої комплексної програми «Здоров'я нації»; програми ВООЗ «Здоров'я – 2020».

Дисертаційне дослідження Закусилової Тетяни Олександрівни не викликає сумніву щодо його актуальності й доцільності. Наявні наукові пошуки різних авторів у контексті формування основ професіоналізму торкалися різних аспектів. Однак проблема формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки до цього часу, по суті, залишалася поза увагою дослідників. Дисертантка виявила протиріччя «між суспільним очікуванням на висококваліфікованих, толерантних медичних сестер і відсутністю розроблених педагогічних технологій формування професіоналізму майбутніх фахівців зі спеціальності «Медсестринство»; між усвідомленістю майбутніми медичними сестрами необхідності професійного самовдосконалення та недостатньою розробленістю педагогічних механізмів щодо стимулювання й науково-методичного супроводу цього процесу; між необхідністю точної, об'єктивної, валідної оцінки рівня професіоналізму медичної сестри та відсутністю якісних діагностичних інструментів його вимірювання (С. 15-16). Цей чинник і спонукав авторку заповнити методологічну нішу, яка залишалася в цьому педагогічному просторі.

Наукова новизна одержаних результатів

За результатами проведеного дослідження отримані та виносяться на захист положення, які наведено на С. 19-20 дисертаційної роботи та С. 4-5 автореферату.

Ознайомлення зі змістом дисертації та автореферату, основними науковими працями дисертантки дозволило визначити найістотніші теоретико-методичні положення, висновки, які характеризуються науковою новизною, сформульовані автором самостійно та відображають її науковий внесок у розв'язання важливої проблеми щодо формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки.

1. Заслуговує на увагу оригінальна, але достатньо логічно аргументована позиція автора стосовно структурних компонентів професіоналізму медичної сестри, створена у вигляді моделі, має обґрунтовано виділені та детально проаналізовані такі взаємопов'язані структурні компоненти: мотиваційно-адаптаційний, освітньо-формульальний, організаційно-діяльнісний, професійно спрямований (С. 103).

2. Наукову значимість і новизну несуть в собі розроблені критерії сформованості компонентів професіоналізму медичної сестри: 1) мотиваційно-ціннісний має такі складові: самомотивація професійно орієнтованої навчальної діяльності; сформованість внутрішніх мотивів досягнення успіху в майбутній медсестринській діяльності; наявність системи життєвих та професійних цінностей медичного працівника (С. 62); 2) до когнітивно-професійного належать компоненти: сформована система теоретичних та технологічних знань з медсестринства; знання методів лікування та ролі медичної сестри у їх проведенні; готовність до оптимального застосування професійних знань і вмінь у стандартних та непередбачуваних клінічних ситуаціях (С. 67); 3) операційно-діяльнісний представлений сукупністю елементів: володіння технікою медсестринських маніпуляцій; забезпечення ефективного догляду за хворими та кваліфікованого спостереження за станом їхнього здоров'я; професійна мобільність і володіння практичними навичками медсестринства в усіх напрямках медицини (С.73); 4) результативно-рефлексивний – розвиток рефлексивності; потреба в саморозвитку й самоактуалізації; здатність до прогнозування результатів своєї діяльності (С.77).

3. У дисертації акцентовано увагу на активізації чинників, що сприяли формуванню професіоналізму майбутніх медичних сестер в умовах професійно орієнтованого освітнього середовища шляхом встановлення гуманістичних міжособистісних відносин між майбутніми медичними сестрами й пацієнтами лікувальних установ; постановки проблемних завдань, вирішення яких передбачає педагогічну співпрацю і професійну взаємодію

між викладачем і студентами; організації спільної професійної діяльності студентів і викладачів, що сприяє накопиченню і передачі досвіду професійної діяльності; використання індивідуальних, колективних навчально-професійних завдань, які стимулюють прояв фахових рис майбутньої медичної сестри й уміння працювати в команді; поєднання індивідуальної та колективної форм навчальної діяльності студенті-медиків; самоорганізації активної пізнавально-творчої самостійної роботи майбутніх медичних сестер; конструювання професійно-медичних ситуацій, що стимулюють клінічне мислення, саморозвиток професійної свідомості й культури діалогу; використання особистісно орієнтованого підходу, що передбачає вивчення індивідуальних професійно значущих здібностей студентів та їх подальший розвиток у процесі навчання; забезпечення взаємозв'язку медичного коледжу з професійним середовищем, посилення професійної спрямованості навчання (С.130-131).

4. Правильним є твердження автора про те, що медсестринський професіоналізм розкривається як орієнтація на розвиток особистості медичної сестри, здатної до повної професійної самореалізації, саморегуляції при формуванні професійних компетентностей, соціально значущих якостей з урахуванням потреб суспільства, клінічного мислення (С. 157), а також те, що професіоналізмом медичної сестри – це інтегрована ознака, що поєднує: професійну компетентність, культуру спілкування, відповідальність, надійність, толерантність, емпатію (С. 58).

5. Правильним є констатування автора про те, що нині до змісту ОКХ випускника ВМНЗ I–II рівня акредитації, крім умінь і навичок з догляду та спостереження за хворими, надання невідкладної допомоги, вперше було введено такі здатності та вміння: пропаганда медико-гігієнічних знань; профілактика захворювання; формування здорового способу життя населення; навчання й виховання свідомого ставлення до здоров'я (С.43). Дисертантка уточнює, що нові стандарти освіти спрямовані на розкриття сутності нової ролі та функцій медичних сестер, що сприятимуть формуванню

професійного вміння «оцінити стан хворого» та навичок «збереження здоров'я» і «навчанню здоровому способу життя» (С.44).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Представлена дисертаційна робота Т.О. Закусилової відрізняється грамотним, послідовним і системним викладом матеріалу на основі повного наукового обґрунтування. Чітко просліджуються авторська позиція та логічна завершеність роботи. Об'єктивність проведеного дослідження підтверджується залученням достатнього масиву діагностичних методик адаптованих і модифікованих автором (С. 238-265).

Справляє позитивне враження широта охоплення, узагальнення зібраних та опрацьованих дисертанткою наукових джерел (348 позицій), комплексне застосування теоретичних, емпіричних та статистичних методів, що свідчить про значну науково-пошукову роботу дисертантки, достатньо високий рівень наукової підготовки автора, що сприяло проведенню об'єктивного аналізу означеної проблеми та гарантовану вірогідність, надійність і об'єктивність результатів дослідження.

Одержані у процесі наукового дослідження результати є достовірними. Дослідження проведено на достатньо репрезентативній сукупності освітніх навчальних закладів медичного профілю, що підтверджується відповідними документами – довідками про впровадження в освітній процес Медичного коледжу Запорізького державного медичного університету, КВНЗ «Мелітопольський медичний коледж», ВНЗ «Київський медичний коледж № 3», Шепетівського медичного училища, Одеського обласного базового медичного училища.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Дисертація структурована, має логічну послідовність розкриття змісту дисертаційного дослідження, складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Дисертація та автореферат повністю відповідають встановленим вимогам.

Детальний розгляд тексту дисертації Тетяни Олександрівни дає підстави стверджувати, що науковий апарат представленого дослідження має всі необхідні складники: об'єкт, предмет, мету, завдання, методи, наукову новизну та практичне значення, інформацію про апробацію та впровадження отриманих результатів. Таким чином, у *вступній* частині роботи чітко відображені всі питання, які передбачені обов'язковими вимогами.

У *першому розділі «Теоретичні засади формування професіоналізму майбутніх медичних сестер»* (С. 23-98) дисертанткою викладено результати аналізу й узагальнення відповідних філософських, психологічних, педагогічних досліджень українських та зарубіжних учених. Здійснено загальнонаукову періодизацію щодо історичних аспектів процесу формування професіоналізму майбутніх медичних сестер (С. 24-35). Висвітлено зарубіжний досвід медичної освіти США та Канади (С. 36-40), європейських держав (С. 40-41) і сучасний стан професійної підготовки майбутніх фахівців з медсестринства в Україні (С. 42-48). Також визначено сутнісні складники (С. 48-59), структурні компоненти, критерії та показники професіоналізму медичної сестри (С. 59-81).

У *другому розділі «Організаційно-педагогічні умови формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер»* (С. 99-184) автором розроблено модель формування професіоналізму майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки (С. 103) й експериментально перевірено її ефективність. Охарактеризовано структурні складові моделі: принципи (С. 104-107), наукові підходи (С. 107-116), етапи (С. 116-117), організаційно-педагогічні умови формування професіоналізму майбутніх медичних сестер. Представлено програму спецкурсів «Основи професіоналізму фахівця сестринської справи» (С. 157-161) й «Майстерність та професійне натхнення медичної сестри» (С. 173-176), тематику семінару «Педагогічні технології формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер» (С. 166-167).

У висновках, поданих наприкінці розділу, авторка підсумовує, що сучасні вимоги до професійних функцій та соціальної ролі фахівців спеціальності

«Медсестринство» зумовлюють необхідність модернізації освітнього середовища підготовки майбутніх конкурентоспроможних медичних сестер, що передбачає вдосконалення педагогічної майстерності викладачів медичного коледжу (С. 183-184).

Третій розділ «Експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов формування професіоналізму майбутніх медичних сестер» (С. 198-231) висвітлено план та характеристику поетапного проведення педагогічного експерименту (С. 198-204); проаналізовано результати педагогічного експерименту (С. 205-231).

Загальні висновки (С. 235-237) відзначаються ґрунтовністю, підсумовують основні положення дисертаційного дослідження та логічно його завершують.

В цілому робота Закусилової Тетяни Олександрівни «Формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки» є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу і в повному обсязі відображає підготовлені до публічного захисту наукові положення, результати теоретичних та експериментальних досліджень, а також дані їхнього практичного впровадження. Зміст дисертаційної роботи відповідає її темі і повною мірою відображає особистий внесок здобувача у розвиток медичної освіти в Україні.

Важливість для науки та виробництва одержаних автором дисертації результатів міститься в розробці та апробації програм спецкурсів «Майстерність та професійне натхнення медичної сестри» й «Основи професіоналізму фахівця сестринської справи»; практичних семінарів «Майстерність спілкування медсестри» і «Професійна етика та сестринська деонтологія»; конкурсів для майбутніх медичних сестер «Кращий за фахом»; семінарів для викладачів медичного коледжу «Моделювання професійно орієнтованого освітнього середовища в медичному коледжі» та «Педагогічні технології формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер».

Рекомендації щодо практичного використання результатів дисертації

Результати дослідження доцільно рекомендувати до впровадження в навчально-виховний процес у закладах освіти відповідно профілю, а також закладах післядипломної освіти.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

За результатами виконаних авторкою досліджень опубліковано 25 наукових праць, у тому числі: 6 статей – у фахових виданнях України, 5 статей – у зарубіжних виданнях та виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття – в іншому виданні України, 13 тез доповідей – у збірниках матеріалів конференцій.

Усі наукові результати, що викладено в дисертації та виносяться на захист, отримані автором самостійно. Результати теоретичних та експериментальних досліджень повною мірою відображені в опублікованих наукових працях. Основні положення дисертації апробовано на наукових і науково-практичних конференціях, у тому числі і міжнародних. Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

В авторефераті Т. О. Закусилова повністю розкрила зміст дисертації роботи, що дозволяє оцінити наукові і практичні здобутки проведених досліджень.

Дискусійні положення та зауваження

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, слід відмітити деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. У теоретичній частині роботи необхідно було б більш детально дослідити характерні особливості формування складових професіоналізму в

системі медичної освіти представлених у сучасних доробках науковців. Це дозволило б значно підвищити теоретичну значимість роботи.

2. У пункті 1.2. дисертації аналізується професійна підготовка майбутніх медичних сестер у країнах Європи, Канади та США, однак, якщо в дослідженні приділяється увага зарубіжному досвіду, доцільним було б більш глибоко проаналізувати сучасний стан міжнародної освітньої практики в контексті піднятої теми.

3. Дисертантці доцільно було б замість програми спецкурсів «Основи професіоналізму фахівця сестринської справи» (С.157-161) й «Майстерність та професійне натхнення медичної сестри» (С. 173-176), представлених як у тексті дисертації так і додатках Н. та П., розробити окремі методичні рекомендації щодо ефективності підвищення професіоналізму медичних сестер у майбутній професійній діяльності, що посилює б практичну значущість авторського бачення проблеми.

4. Викликає сумнів можливість вивчення всього навчального матеріалу, який запропонований у програмах спецкурсів «Майстерність та професійне натхнення медичної сестри» (48 годин) й «Основи професіоналізму майбутньої медичної сестри» (48 годин) у співвідношенні з іншими навчальними дисциплінами, наприклад, «Медсестринство в офтальмології», «Медсестринство в отоларингології», «Медсестринство в хірургії», які упродовж семестру мають майже таку саму кількість годин.

5. Робота має науковий стиль викладення матеріалу, проте текст дисертації містить мовні огріхи та друкарські помилки (ст. 32, 90, 167, 218), а також повтори (ст. 58 (4-й абзац) та ст. 78 (2-й абзац)).

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки, теоретичної значущості та практичних результатів дисертаційної роботи Тетяни Олександрівни Закусилової.

Загальні висновки і оцінка дисертації

Оформлення дисертації й автореферату відповідає встановленим вимогам. Текст автореферату відображає зміст основних положень дисертації.

Таким чином, враховуючи актуальність теми дослідження, його структуру, наукову новизну одержаних результатів та їхню практичну цінність, дисертаційну роботу Закусилової Тетяни Олександрівни «Формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки» можна вважати самостійним, цілісним та завершеним і таким, що відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», пп. 9, 11, 12 затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 та іншим чинним нормативним актам Міністерства освіти і науки України, а її авторка – Закусилова Тетяна Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедри теорії та методики олімпійського
і професійного спорту
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

В. А. Бабаліч

Стігмис засвідчує
Вчений секретар

С. В. Омельченко